

PROFIELWERKSTUK HAVO

WERKBOEK 2023-2024

**DE
JOHAN WITT**

Naam:
Klas:

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 – Inleiding	3
1.1 Werken in een team	3
1.2 Tijdsbesteding	3
1.3 Begeleiding	4
1.4 Vorm en omvang	4
1.5 Inhoud: Hoofd- en deelvragen; Theoriegedeelte en Praktijkopdracht	4
1.6 Presentatie	5
1.7 Profielwerkstuk en je diploma; cijfer	5
1.8 Tijdlijn: tussentijdse beoordelingen en slotbeoordeling	6
Hoofdstuk 2 – Agenda en deadlines 2023	7
Hoofdstuk 3 – Inhoud van je PWS	9
3.1 - Onderwerp kiezen	9
3.2 - Plan van Aanpak	9
3.3 - Externe begeleiding via een HBO	10
3.4 - Wat werkt wel/wat werkt niet	10
3.5 - Logboek en evaluatie	10
3.6 - Definitieve Versie	11
Hoofdstuk 4 – Presentatie	11
Bijlages	13
Bijlage 1. Keuzeformulier onderwerp en vakken	14
Bijlage 2. Plan van aanpak	15
Bijlage 3. Format Profielwerkstuk	16
Bijlage 4. Logboek (voorbeeld)	17
Bijlage 5. Evaluatie (voorbeeld)	18
Bijlage 6. Richtlijnen Bronvermelding	19
Bijlage 7. Fraude	20
Bijlage 8a. Tussentijdse beoordeling met O/V/G	21
Bijlage 8b. Beoordeling van het werkstuk (PWS)	22
Bijlage 8c. Beoordeling van de presentatie	23
Bijlage 9a. Beoordelingscriteria theoretisch werkstuk	24
Bijlage 9b. Beoordelingscriteria praktijkonderzoek	25
Bijlage 9c. Beoordelingscriteria Procesbeoordeling	26

Hoofdstuk 1 – Inleiding

Een apart cijfer op je diploma is het profielwerkstuk (PWS). Dat is een afsluiting van datgene wat je geleerd hebt aan kennis en vaardigheden binnen het door jouw gekozen profiel. Het PWS heeft geen voorgeschreven vorm, maar er moet met de begeleidende docenten overlegd worden. Het profielwerkstuk moet aan een aantal eisen voldoen:

1.1 Werken in een team

Je werkt in groepjes van 3 of 4. Iedereen krijgt in principe hetzelfde cijfer. Het is namelijk een groepsopdracht. Zoek daarom zorgvuldig je medeleerlingen uit. Elk lid van een team heeft een taak, die vermeld worden in het hoofdstuk “evaluatie”. Schrijf op welke taken de groepsleden hebben:

(a) een **voorzitter**

- ✓ bewaakt de deadlines,
- ✓ besluit na overleg met mede-teamgenoten over hoofd- en deelvragen;
- ✓ communiceert met de hoofdbegeleider;
- ✓ is verantwoordelijk voor de inleiding en de conclusie;
- ✓ bewaakt of de vakspecifieke vaardigheden voldoende zijn verwerkt
- ✓ bewaakt of de deelvragen antwoord geven op de hoofdvraag

(b) **onderzoeker(s)** werken de deelvragen uit door het doen van onderzoek en schrijven de deelvragen

(c) een **verslaglegger** heeft de volgende verantwoordelijkheden

- ✓ de layout ziet er goed uit (als hoofdstukken en bijlages door verschillende teamleden zijn geschreven, mag het niet anders eruit zien)
- ✓ het logboek is goed bijgewerkt,
- ✓ het evaluatie-hoofdstuk ziet er goed uit
- ✓ het Nederlands op een goed niveau is (geen taal- en spelfouten)
- ✓ check of afbeeldingen en bronnen geen versiering zijn, maar een functie hebben in de tekst (zie vakspecifieke vaardigheden)

1.2 Tijdsbesteding

Voor het werken aan het Profielwerkstuk staat 80 uur per leerling.

- De verslaglegger is verantwoordelijk voor het bijhouden van **logboek** en de **evaluatie** (zie 3.4). Hierin wordt de tijdsbesteding (achteraf) bijgehouden en geëvalueerd.

1.3 Begeleiding

- Bij je profielwerkstuk moeten één of meer **examenvakken** betrokken zijn. Minimaal één daarvan moet in je profiel zitten. Jullie krijgen één hoofdbegeleider, mogelijk leest een andere docent mee als tweede begeleider.
- De voorzitter van je groepje maakt zelf afspraken met de hoofdbegeleider voor het voeren van voortgangsgesprekken op (in ieder geval) de volgende momenten: (1) feedback op het PWS-formulier, (2) feedback op het Plan van Aanpak (met daarin de formulering van hoofd- en deelvragen), (3) bespreking van je eerste concept-hoofdstuk, (4) de bespreking van je eerste concept-PWS

Tijdens het werken aan je PWS zijn jullie verantwoordelijk voor het maken van afspraken met de begeleider. De begeleider zoekt zelf niet actief contact. Als je niets of weinig van je laat horen, kan dat echter wel gevolgen hebben voor je cijfer (zie bijlage 9).

1.4 Vorm en omvang

PWS als geschreven verslag

Het PWS is tussen 3500 en 5500 woorden lang, inclusief bijlages.

- Gebruik als lettertype Calibri puntgrootte 11 of 12 met regelafstand 1 of 1,5; dan moet je uitkomen op een werkstuk van 25-30 pagina's (inclusief bijlages).

PWS in een andere vorm, gecombineerd met een geschreven verslag

Je kan besluiten om je PWS een andere vorm te geven dan uitsluitend een geschreven verslag. Voorbeelden:

- Het maken van een maquette of model
- Het maken van een animatiefilm,
- Het maken van een bouwtechnisch ontwerp,
- Het maken van online betaalsysteem,
- ...

In deze vorm, moet je PWS nog steeds samengaan met een geschreven verslag, waarin je aandacht geeft aan het theoriegedeelte, logboek, evaluatie etc.

1.5 Inhoud: Hoofd- en deelvragen; Theoriegedeelte en Praktijkopdracht

Je PWS kent een overkoepelende hoofdvraag met daaronder deelvragen. Het onderzoek naar de deelvragen zullen de hoofdvraag beantwoorden. Over de inhoud, hoofd- en deelvragen maakt de voorzitter van je team afspraken met de hoofdbegeleider.

Theoriegedeelte

Elk PWS heeft een theoretisch gedeelte, waarin je op basis van bestaande literatuur beschrijft welke methode je kiest en welke vakspecifieke vaardigheden je gaat

toepassen. Binnen elk examenvak zijn er “**vakspecifieke vaardigheden**”; voor BIO bv ecologisch denken; voor NA bv meetinstrumenten gebruiken voor experimenten; voor GS toetsen van bronnen op betrouwbaarheid. De voorzitter overlegt met de hoofdbegeleider welke vaardigheden je gebruikt.

Praktijkgedeelte

Het praktijkgedeelte vormt het hart van het werkstuk. Het praktische onderdeel is wat het PWS origineel maakt en waar de vaardigheden op moeten worden toegepast.

Het is niet de bedoeling dat het praktijkgedeelte beperkt blijft tot een literatuuronderzoek; voor alle profielwerkstukken moeten jullie ook een actief element in je onderzoek verwerken (de “doe-activiteit”). Deze doe-activiteit moet in verbinding staan met je onderzoeksvraag.

Mogelijkheden tot doe-activiteiten zijn:

- Het reserveren van het practicumlokaal voor de uitvoering van een proef of experiment (bij bijv. SK/NA)
- Het bezoeken van een museum als dat past bij jouw PWS-onderwerp
- Een universiteits/hbo-bezoek om vragen te stellen aan een professor
- Het voeren van een enquête
- Een bedrijfsbezoek
- Een interview
-

Overleg vooraf met je begeleider welke doe-activiteit je in het kader van het praktijkgedeelte wilt doen, en leg dit vast in je Plan van Aanpak.

1.6 Presentatie

Iedereen moet zijn werkstuk presenteren. De presentatie gebeurt door de hele groep; ieder groepslid presenteert een onderdeel van het PWS. De presentatie telt mee voor 20% van het eindcijfer. Als je niet presenteert, wordt het PWS als niet afgerond beschouwd en heb je een 1. Je kan pas presenteren als je PWS is goedgekeurd door je begeleider.

Als je PWS een andere vorm heeft als een geschreven verslag (zie 1.5), dan moet je dat andere product alsnog presenteren.

1.7 Profielwerkstuk en je diploma; cijfer

Het PWS is een verplicht eindexamen-onderdeel. Als je het PWS niet maakt, dan kan je je diploma niet halen.

Wat moet je weten over het combinatiecijfer en hoe je cijfer PWS meetelt?

- Voor havo 5 wordt het PWS afgesloten met een cijfer dat meetelt in het combinatiecijfer. Dat cijfer komt op de cijferlijst bij je diploma te staan.
- Voor havo bestaat het combinatiecijfer uit het gemiddelde van de cijfers van de vakken maatschappijleer, ckv en het profielwerkstuk.
- De aparte cijfers worden afgerond naar een heel cijfer (zonder decimalen). Het combinatiecijfer wordt ook weer afgerond met de regel dat 6,44 een 6 wordt en 6,45 een 7.
- Voor geen van de vakken van het combinatiecijfer mag je een 3 of lager halen. Het combinatiecijfer zelf moet ook hoger zijn dan een 3.

Het cijfer voor het PWS wordt bepaald op basis van verschillende beoordelingscriteria (zie bijlage).

1.8 Tijdlijn: tussentijdse beoordelingen en slotbeoordeling

Aan het eind van het voorexamenjaar wordt je tussentijdse werk beoordeeld door je begeleider met o-v-g (onvoldoende-voldoende-goed).

<i>Periode</i>	<i>Wat moet ingeleverd zijn</i>	<i>Beoordeling</i>
4Havo Periode 3	Keuzeformulier	o-v-g
4Havo Periode 4	Plan van Aanpak Concept-hoofdstuk	o-v-g
5Havo Periode 1	Concept-Profielwerkstuk	o-v-g
5Havo Periode 2	Definitief Profielwerkstuk	Eindcijfer

Let op: Aan het eind van het voorexamenjaar dient het tussentijdse werk met een 'v' of 'g' beoordeeld te zijn.

Hoofdstuk 2 – Agenda en deadlines 2023

Je levert alles in bij je begeleider.

Periode	Deadlines	Activiteiten
Start (4Havo)	Week 5 30 jan.	Kick-off PWS vex-klassen Centrale Kick-off van het PWS
	Week 6 en 7	Onderwerp, vakken en teamvorming (3 uur) Introductie door mentor. Samenstelling van je groepje, onderwerp, vakken en begeleiders. Als je hiermee klaar bent, vul je het keuzeformulier (achter in dit werkboek) in en bespreek je het met je toegewezen begeleider. Verdeel te taken. Kies een voorzitter, een verslaglegger, verdeel de onderzoekstaken.
	Week 8	Inleveren keuzeformulier Het keuzeformulier (zie bijlage) dient ingeleverd te worden via Teams . Je krijgt in week 10 te horen of het keuzeformulier goedgekeurd is. Het onderwerp kun je niet meer veranderen (tenzij het niet goedgekeurd wordt). Bij afkeuring moet in week 11 het nieuwe onderwerp en eventueel hoofdbegeleider vast staan.
	Week 10	Koppeling aan begeleider Op basis van het keuzeformulier wordt de koppeling gemaakt.
Plan van Aanpak	Week 15	Maken en inleveren plan van aanpak (5 uur) via Teams Na goedkeuring van je onderwerp maak je een plan van aanpak. Vul het in op het formulier in dit werkboek. Je teamvoorzitter bespreekt dit met je hoofdbegeleider.
Eerste hoofdstuk	Week 23	Inleveren één <i>CONCEPT</i>-hoofdstuk (20 uur werk) + een groepsbeoordeling Maak met je groep een afspraak met je begeleider om het concept te bespreken. Jullie teamvoorzitter is verantwoordelijk voor het maken van deze afspraak; jullie

	Week 26	<p>moeten een <u>verslag van deze afspraak</u> maken en opnemen in je logboek.</p> <p>Tijdens deze afspraak lever je op een half A4'tje in hoe de samenwerking binnen het team verloopt. Dit bespreek je met je begeleider. Zowel de begeleider als de groepsleden bespreken de samenwerking.</p> <p><i>Inleveren aangepast hoofdstuk via Teams</i></p>
Eerste concept-versie PWS (5Havo)	Week 36	Koppeling aan nieuwe begeleider, bespreking s.v.z.
	Week 40	Eerste Concept-versie PWS af Verwerk feedback van je begeleiders, doe voorwerk voor de rest van je PWS; inleveren via Teams
Definitieve versie PWS		PWS afmaken (30 uur) Maak je PWS af, mede op basis van de gesprekken en feedback van je begeleider
	Week 46	Definitieve versie inleveren via Teams Stuur je PWS digitaal op naar je begeleider en geef ook persoonlijk een papieren versie van je verslag. <ul style="list-style-type: none"> • De begeleider kijkt het PWS na. • Je krijgt het cijfer pas na de presentatie.
		PWS bespreken indien nodig. Als de definitieve versie van je PWS onvoldoende is, krijg je een gesprek waarin verbeterpunten met je besproken worden.
	Tot week 47	Vorbereidingen voor de presentatie.
	Week 48	Presentatie Profielwerkstuk

Hoofdstuk 3 – Inhoud van je PWS

3.1 – Onderwerp kiezen

Er zijn zeer veel organisaties en mensen die je kunnen helpen bij het maken van je profielwerkstuk. Hieronder staan enkele suggesties en vragen die je kunnen helpen bij het zoeken naar een onderwerp. Wacht niet te lang met het kiezen van je begeleiders: de meeste docenten hebben een maximum aantal werkstukken dat ze kunnen begeleiden.

Tips voor het bepalen van een onderwerp:

1. Waar gaat je persoonlijke interesse naar uit? Heeft een familielid een interessant beroep of een bijzondere hobby? Is er iets in je familiegeschiedenis geweest wat je zou willen onderzoeken?
2. Wat wil je later gaan studeren? Welk beroep lijkt je interessant? In welk vak ben je goed? Hebben je docenten misschien goede tips voor onderwerpen?
3. Heb je deelgenomen aan een activiteit, bijv. een debatwedstrijd, een museumbezoek, een uitwisseling, een cursus, doe je vrijwilligerswerk, probeer dat dan als basis te nemen voor je onderwerp

3.2 – Plan van Aanpak

Wanneer je het onderwerp hebt bedacht, je team hebt samengesteld en je begeleider hebt, richt je je aandacht op het Plan van Aanpak. Dat is een overzicht waarop staat wat je moet doen, wanneer je dat gaat doen, hoeveel tijd het zal (mag) gaan kosten.

Aandachtspunten bij een Plan van Aanpak:

- Welke vorm krijgt je eindproduct? denk je aan een getypt werkstuk of heb je een andere vorm in je hoofd? Denk eraan dat je in ieder geval een verslag moet maken.
- Welke eisen stellen je begeleiders aan het PWS? Welke toegepaste **vaardigheden** willen zij terugzien? Schrijf dit ook op in je Plan van Aanpak.
- Denk na over de vraag of alle plannen wel binnen de gestelde tijd van de totale studielast van 80 uur per persoon voor het profielwerkstuk passen.

In dit werkboek vind je een formulier, waarop je jouw plan van aanpak moet invullen.

Tot slot: Als je met je begeleider(s) het onderwerp hebt vastgesteld, maar als je vervolgens bij het lezen of ontwerpen tot de ontdekking komt dat de hoofdvraag eigenlijk aangepast zou moeten worden, doe dat dan ook gerust! Uiteraard neem je wel contact op met je hoofdbegeleider. En natuurlijk noteer je alles in je logboek!

3.3 – Externe begeleiding via een HBO

Misschien wil je een deel van je PWS doen bij de de Haagse Hogeschool, de Hogeschool Rotterdam of InHolland. Daar kun je de mediatheek raadplegen en practicummateriaal gebruiken. Dat is zeker aan te bevelen als je aan die instelling je studie wilt gaan doen.

Bij sommige HBO–studies wordt aangeboden om leerlingen te begeleiden bij het maken van hun PWS door een student. Bespreek de mogelijkheden hiertoe met je begeleider.

3.4 – Wat werkt wel/wat werkt niet

Over de inhoud en het zoeken naar bronnen heeft je teamvoorzitter overlegd met de hoofdbegeleider, de eisen staan vastgelegd in het Plan van Aanpak.

Overschrijven uit boeken of ***inkopiëren van websites leidt tot een zware onvoldoende.*** *In elke zin een paar woorden veranderen is niet voldoende om het eigen werk te maken.* “Ik kon dat niet in mijn eigen woorden zeggen” is geen geaccepteerd excuus bij fraude. (zie bijlage)

Als je vanuit een hoofdvraag en deelvragen werkt, dan is inkopiëren bovendien vaak geen goede manier om deze vragen te beantwoorden. Houd wel goed bij welke boeken en websites je hebt gebruikt, want je moet dat bijhouden in je Literaturopgave. Je hoofdbegeleider geeft **extra waardering** als je informatie hebt gewonnen via interviews, enquêtes, het doen van proeven, museumbezoek, excursies, hogescholen of universiteiten, het gemeentehuis, bedrijven etc.

Het gebruik van bronnen is verplicht. Heb je interviews gedaan? Verwerk het in een tabel. Heb je cijfers verzameld? Zet ze in een grafiek of diagram (en pas eventueel Wiskunde–vaardigheden toe). Een relevant krantenbericht? Die mag ingeplakt worden met bronvermelding. Vind je een foto of afbeelding die moeite waard? Gebruik hem met datum en bronvermelding. Zorg ervoor dat dergelijke bronnen **geen “versiering”** zijn, maar gebruik ze ook daadwerkelijk om je verhaal sterker te maken.

3.5 – Logboek en evaluatie

Logboek

Bij het PWS gaat het niet alleen om de inhoud. Je manier van werken is ook belangrijk. Daarom schrijf je alles wat met het profielwerkstuk te maken heeft in een logboek. Je vindt dat achter in dit werkboek. Het logboek is een soort dagboek, waarin je elke keer opschrijft wat je op welke dag gedaan hebt en hoeveel uren dat gekost heeft. Je schrijft er ook in op welke problemen je tegenkwam en wat je geprobeerd hebt om die problemen op te lossen, met welke personen of instellingen je daarbij contact

gezocht hebt en wat je dat heeft opgeleverd. Je schrijft daarin ook op of je gebaald hebt en waarom dat was.

Het is van belang dat je dat logboek **tijdens** je werk bijhoudt. Achteraf invullen heeft geen enkele zin. Begin er al aan als je bezig bent met stap 1.

Het logboek is ook het uitgangspunt bij de begeleiding. Door het regelmatig lezen van het logboek bij het profielwerkstuk kan de hoofdbegeleider een goede indruk krijgen van de gang van zaken. Hij/zij kan je indien nodig tips geven om de gang erin te houden. (zie bijlage)

Evaluatie

Voor Havo-leerlingen betekent het Profielwerkstuk samenwerken in een team. Evalueer hoe je het werken aan het PWS ervaren hebt. Besteedt aandacht aan knelpunten en succeservaringen bij [1] het onderzoek, [2] de samenwerking met de teamleden, [3] het schrijven, [4] de begeleiding. (zie bijlage)

3.6 – Definitieve Versie

Voor een verslag geldt: Net zo belangrijk als schrijven is herschrijven. Voor deze belangrijke en zware taak hebben jullie een speciaal teamlid: de **verslaglegger**. Als je een hoofdstuk of een paragraaf in eerste versie klaar hebt, moet je ze een paar keer overlezen. Maar wacht daar een paar dagen mee, zodat je er als het ware “nieuw” tegenaan kijkt.

Vaak zul je merken dat herschrijven ook schrappen betekent. Je zult verbaasd zijn, hoeveel overbodige woorden en zinnen, zelfs alinea's een tekst kan bevatten. Probeer zo economisch mogelijk te schrijven, de tekst wordt er zeker leesbaarder door. Pas op voor onbegrijpelijke overgangen van de ene naar de andere alinea. Bekijk steeds kritisch of de eerste zin van een alinea wel aansluit op de laatste van de vorige. Een woord vooraf en de inleiding kun je vaak het beste schrijven als alles af is, aan het eind. Wat daar allemaal in moet staan is eerder beschreven en zo kun je dat makkelijk controleren.

Hoofdstuk 4 – Presentatie

De presentatie is een essentieel, afsluitend onderdeel van je PWS. Het wordt apart beoordeeld door twee docenten (je hoofdbegeleider en een collega) en wordt afgesloten met een cijfer dat meetelt voor 20% van het eindcijfer (zie voor de beoordelingscriteria de Bijlage).

De presentatie duurt **minimaal 10 en maximaal 15 minuten!** Korter of langer zorgt

voor puntenaftrek. Als het veel te lang duurt, wordt de presentatie afgekapt. De grootste valkuil is dat je alles wil uitleggen wat in je PWS staat. Als je dat doet, kom je gegarandeerd in tijdnood. Dat wil zeggen dat je moet *kiezen*. Het is goed verdedigbaar om tijdens de presentatie alleen het belangrijkste hoofdstuk uit je PWS te behandelen. Dat geeft je team ruimte om uit te wijden zonder dat je te veel tijdsdruk voelt. Overleg met je begeleider wat het handigst is in deze.

Houdt als richtlijn voor de presentatie de volgende zaken in de gaten:

- Als je kiest voor een Powerpoint presentatie, houd dan een maximum van ongeveer 7 dia's aan. Dan heb je twee minuten per dia
- Oefen met je team op de rolverdeling: iedereen moet even vaak aan bod komen.
- Sluit je presentatie af met de hoofdconclusie (of het beantwoorden van de hoofdvraag) van je PWS
- Houdt je dia's kort (steekwoorden) en probeer op elke dia één of meer mooie representatieve illustraties te plaatsen. (Als je veel tekst op de dia doet, gaat het publiek geconcentreerd lezen en dan luisteren ze niet naar je verhaal).
- Je mag een spiekbriefje met steekwoorden bij de hand houden, dan houd je de draad van je verhaal vast. Het is niet de bedoeling dat je de uitgeschreven presentatie gaat oplezen, dat is heel saai voor het publiek en het zorgt voor puntenaftrek.
- Oefen van te voren twee of drie keer.

Bijlages

Bijlage 1. Keuzeformulier onderwerp en vakken

Team: Namen	
Onderwerp of hoofdvraag	
Examenvak	
Uitleg: wat heeft het onderwerp te maken met het examenvak?	
Teamleden	Voorzitter = Onderzoeker(s) = Verslaglegger =
Waar denken jullie informatie te vinden?	
Met welke doe-activiteit wordt invulling gegeven aan het praktijk- onderzoek?	
Welke rol speelt een vervolgopleiding bij het profielwerkstuk?	
Commentaar docent vak	

Bijlage 2. Plan van aanpak

Formulier definitieve hoofd- en deelvragen (hypothese) en plan van aanpak	
Naam leerling	
Leerlingnummer	
PWS-begeleider	
Examenvak	
Mentor	
Onderwerp PWS	
Hoofdvraag en/of hypothese	
Deelvragen	

Planning <i>(neem dit ook over in je planner van school)</i>	Voeg toe in een bijlage
Op welke dagen spreek je af met je begeleider?	
Hoe ziet het praktijkonderzoek eruit? <i>Bijv.: Experiment, Wiskundig model, Simulatiemodel, Bouwkundig ontwerp, Kunstontwerp, Enquête, Interview, etc.</i>	
Met welke verplichte " doe-activiteit " (aanvullende externe activiteit) ondersteun je het praktijkgedeelte van het PWS? <i>Bijv: Practicum, Modelbouw, Museumbezoek, Universiteitsbezoek, Cursus, Enquête, Interview, etc.</i>	Wat: Waar: Wanneer:
Welke Literatuur ga je gebruiken voor je PWS	Online en Literatuur (boeken) – Voeg toe in bijlage
Vier vakspecifieke vaardigheden die je gaat gebruiken in je PWS [zoals gedefinieerd in de Syllabus Domein A van het hoofdvak waarvoor je je PWS maakt, overleg dit met je docent]	1. 2. 3. 4.

Bijlage 3. Format Profielwerkstuk

Het schriftelijk deel van het PWS voldoet aan de volgende indeling:

1. **Titelblad met titel** – een eventuele ondertitel – jullie namen, klas, de vakken die bij het profielwerkstuk betrokken zijn, de inleverdatum en de namen van de beide begeleiders.
2. **Samenvatting**. Geef een korte samenvatting van je profielwerkstuk, waarbij de nadruk ligt op de hoofdvraag en de conclusie.
3. **Inhoudsopgave**. Hoofdstukken en paragrafen moeten voorzien zijn van een nummer en de bladzijden waarop ze te vinden zijn. Vergeet dus ook niet de bladzijde een nummer te geven.
4. **Inleiding**. Daarin beschrijf je achtereenvolgens:
 - a. de motivering van de keuze van onderwerp of hoofdvraag
 - b. de wijze van onderzoek
 - c. hoofd- en deelvragen
5. **Theoretisch kader**. Welke theorieën, concepten, grootheden en/of formules gebruik je, welke verbanden zijn er al bekend, en hoe verhoudt jullie onderzoek zich daartoe.
6. **Materiaal en werkwijze**.
 - a. Welke onderzoeksmethoden heb je gebruikt?
 - b. Hoe ben je te werk gegaan bij het onderzoek?
7. **Hoofdstukken**. Raadzaam is om per deelvraag een hoofdstuk te gebruiken.
8. **Conclusie**. Hierin vat je de hoofdstukken zeer beknopt samen en kom je tot een slotsom. Afhankelijk van je onderwerp kun je op grond van onderzoek ook aanbevelingen doen.
9. **Literatuuropgave**. Vermeld alle bronnen die je geraadpleegd hebt. Het beste is om elke keer dat je een bron gebruikt een nummer in de tekst te zetten, b.v. [16]. In de literatuuropgave kun je dan bij elk nummer de naam van de bron vermelden. De eerste verwijzing in je tekst noem je [1], de volgende [2], enz.
10. **Logboek** (zie bijlage 4)
11. **Evaluatie**. Evalueer hoe je het werken aan het PWS ervaren hebt. Besteed aandacht aan knelpunten en succeservaringen bij [1] het onderzoek, [2] de samenwerking met de teamleden, [3] het schrijven.
12. **Mogelijke bijlagen** (b.v. enquêteformulieren, krantenknipsels, tabellen, grafieken, foto's enz.). Bewaar bewijzen van je werk als ze niet in je verslag passen, zoals bonnetjes en ingevulde enquêteformulieren, en laat ze aan je begeleiders zien.
13. **Begrippenlijst** (*niet verplicht*)

Bijlage 4. Logboek (voorbeeld)

Op de volgende pagina's houd je je logboek bij. Dit logboek moet je niet achteraf maken. Bij elke activiteit t.b.v. je profielwerkstuk vul je het logboek aan. Vergeet niet het aantal studielasturen te vermelden.

Vergeet niet je logboek toe te voegen als bijlage van je PWS.

Datum	Activiteiten

Bijlage 5. Evaluatie (voorbeeld)

In de evaluatie leest de begeleider hoe de samenwerking verliep. Wees eerlijk. Als de samenwerking goed was, prima. Als de samenwerking soms stroef verliep, mag dat best besproken worden. Besteed aandacht aan *knelpunten* en *succeservaringen* bij [1] het onderzoek, [2] de samenwerking met de teamleden, [3] het schrijven. Er zijn twee evaluatiepunten:

- 1) Na het inleveren van het eerste hoofdstuk
- 2) Na het inleveren van het concept-Profielwerkstuk

Let op: als er in de evaluatie staat: "De samenwerking verliep perfect, iedereen hield zich aan de afspraken, we zijn trots op het eindproduct", dan volgt mogelijk (forse) puntenaftrek bij de procesbeoordeling (zie bijlage) als het eindproduct – naar het oordeel van de begeleider – niet klopt met de evaluatie.

Beschrijf je evaluatie ongeveer als volgt:

Evaluatiemoment 1 (inleveren eerste hoofdstuk)	
Voorzitter (naam):	Wat ging goed: Wat waren aandachtspunten:
Verslaglegger (naam):	Wat ging goed: Wat waren aandachtspunten:
Onderzoeker 1 (naam):	Wat ging goed: Wat waren aandachtspunten:
Onderzoeker 2 (naam):	Wat ging goed: Wat waren aandachtspunten:
We zijn tot nu het meest trots op:	
We gaan ons de komende periode verbeteren op:	

Zelfde schema voor Evaluatiemoment 2 (inleveren concept-PWS)

Bijlage 6. Richtlijnen Bronvermelding

Verwijzingen en bronnen gebruiken.

Hoe verwerk je informatie en uitspraken van anderen en uit bronnen?

- *Citeren. Als je letterlijk iets van iemand overneemt, dan moet je dat citeren met 'aanhalingstekens'. Je mag maximaal vijf regels tekst letterlijk citeren in je verslag. Wil je meer tekst letterlijk citeren, verwijst dan naar de tekst die je in een bijlage toevoegt.*
- *Parafraseren wil zeggen het kort en bondig samenvatten in eigen woorden van een korte tekst of uitspraak van iemand anders. In een interview gebruik je dit als samenvatting en bevestiging van het antwoord op je vraag.*
- *Samenvatten is het in eigen woorden beschrijven van een grotere tekst, waarbij je verwijst naar de auteur(s) en het jaartal van de publicatie. Uiteraard moet je die bron opnemen in je literatuurlijst. In Microsoft Word (vanaf 2010) kun je die bronnen makkelijk invoegen volgens de APA-stijl. Dat is een internationale vastgestelde norm die veel wordt gebruikt als bronvermelding.*

Bronnen vermelden kun je verschillende manieren doen. Maak een keuze uit de onderstaande drie mogelijkheden en pas deze keuze overal in je verslag toe:

1. *Voetnoten² komen onder aan de pagina te staan. In Microsoft Word vind je de knop voetnoten bij het werkblad 'verwijzingen'. Dit is een voetnoot. Het voordeel is dat je meer kunt uitleggen dan in de tekst mogelijk is. Het nadeel van voetnoten is dat je een hele opsomming van voetnoten kunt krijgen als je in een tekst veel naar bronnen verwijst. Daardoor wordt de ruimte voor de tekst steeds kleiner. Kies hier dus liever niet voor.*
 2. *Eindnoten komen helemaal achter aan het verslag te staan. Het voordeel is dat daar alle eindnoten bij elkaar staan. Je moet er wel steeds naar bladeren. Het vergroot de leesbaarheid van de tekst omdat er alleen een cijfer van de eindnoot komt te staan. (In de tekst). Als je naar een bron verwijst in de tekst dan kun je volstaan met het tussen haakjes vermelden van de eerste auteur en de datum (Anthoni, 2014). In de bronnen- of literatuurlijst vind je deze bron dan volledig vermeld in de APA-stijl³. In Microsoft Word kun je bronnen toevoegen in de bibliografie, zodat je daar steeds je bronnen kunt bijhouden en na afloop de bibliografie kunt invoegen. Alles wordt dan automatisch in de APA-stijl weergegeven.*
- *Specifieke pagina of website. Om de controleerbaarheid te vergroten moet je veel specifieker zijn naar de bron waar je naar verwijst. Bijvoorbeeld bij het vak geschiedenis is de eis dat je het paginanummer bij de bron vermeldt. In de tekst vermeld je dan de bron (De Vries, 2014, pag. 5).*

³APA-stijl is een internationale en veelgebruikte afspraak hoe je bronnen vermeld. Auteur met Achternaam, voorletter., tweede auteur, voorletter. (jaar van publicatie). *De titel van de publicatie cursief.* Eventueel een ondertitel niet cursief. Plaats van de uitgeverij: de uitgeverij. Voor internetbronnen moet je de precieze URL vermelden (met tussen haakjes wanneer je het hebt geraadpleegd). Als hulpmiddel kun je deze website gebruiken: <http://www.sciere.be/apa/>

Bijlage 7. Fraude

We gaan er vanuit dat de nu volgende tekst helemaal niet op jou van toepassing is, maar willen we je wel op de hoogte brengen van de gevolgen.

Wanneer is er sprake van fraude bij het profielwerkstuk?

- ***Plagiaat en overige fraude.*** Als je plagiaat pleegt wil dat zeggen dat je iets van anderen overneemt zonder dat op de juiste manier aan te geven. Het ***gebruiken van oudere profielwerkstukken, grote stukken inkopiëren van websites, of stukken overschrijven van boeken*** vallen hieronder. Ook een internet-tekst inkopiëren en daarna in elke zin een paar woorden veranderen is plagiaat. Je moet de teksten zelf schrijven. Je mag natuurlijk wel geschreven bronnen invoegen. Laat dan duidelijk zien (schuin-gedrukt, of met een kadertje eromheen) dat je dit hebt gebruikt en zet eronder wat de bronvermelding is. Voorbeelden van overige fraude zijn het laten schrijven van je PWS door niet-groepsleden, of andere acties die de examencommissie als ontoelaatbaar ervaart (de examencommissie motiveert de geconstateerde fraude).
- ***Meeliften.*** Dat wil zeggen dat je bij samenwerking de ander het werk laten opknappen. Bij samenwerken moet je aantonen hoe de werkverdeling is gegaan en als onvoldoende kan worden aangetoond dat jullie het werk eerlijk hebben verdeeld, kan dit aangemerkt worden als fraude.
- ***Te laat inleveren.*** Als je het PWS niet op tijd inlevert, zal de examencommissie uitspraak doen over de consequenties en de eventuele te nemen vervolgstappen.

Begeleiders kunnen je werk controleren d.m.v. een softwareprogramma .

Als fraude geconstateerd is, kan de examencommissie maatregelen nemen. De examencommissie beslist bij meerderheid van stemmen. Maatregelen kunnen zijn (en er is ook een combinatie van maatregelen mogelijk):

- a. het cijfer 1 voor je profielwerkstuk
- b. het ontzeggen van verdere deelname aan een of meer zittingen van het schoolexamen of het centraal examen.
- c. Het ongeldig verklaren van het profielwerkstuk
- d. Een maatregel van minder vergaande aard.

Tegen de maatregel kun je in beroep gaan.

Bijlage 8a. Tussentijdse beoordeling met O/V/G

Naam: _____
Klas: _____
Onderwerp: _____
Vak: _____

<i>Wat moet ingeleverd zijn?</i>	<i>Beoordeling</i>
Keuzeformulier	o-v-g
Plan van Aanpak	o-v-g
Concept-hoofdstuk	o-v-g

Sterkste punten

Aandachtspunten

Bijlage 8b. Beoordeling van het werkstuk (PWS)

Naam: _____

Klas: _____

Onderwerp: _____

Vak: _____

Beoordelingscriteria PWS (=80% van het eindcijfer)	Max. aantal punten	Behaalde punten
<u>1. Theoretisch werkstuk</u>	40	
- Layout en inhoudsopgave	5	
- Inleiding + materiaal en werkwijze	5	
- Theoretisch kader + gebruik vakspecifieke vaardigheden	10	
- Conclusie	5	
- Taalgebruik	5	
<u>2. Praktijkonderzoek</u>	40	
- Verbinding met hoofd en deelvragen	15	
- Doe-activiteit	10	
- Product	15	
<u>3. Procesbeoordeling</u>	20	
- Inzet	4	
- Begeleiding	4	
- Logboek	4	
- Evaluatie	4	
- Deadlines	4	
	Max: 100 punten	Behaald:

Bijlage 8c Beoordeling van de presentatie

Naam: _____
Klas: _____
Onderwerp: _____
Vak: _____

Beoordelingscriteria Presentatie (=20% van het eindcijfer)	Max. aantal punten	Behaalde punten
<u>1. Inhoud</u>		
- Inleiding: Hoe wordt het onderwerp interessant gemaakt?	10	
- Worden hoofd- en bijzaken goed onderscheiden?	15	
- Wordt de inhoud van het PWS duidelijk uitgelegd?	35	
<u>2. Presentatie</u>		
- Spreekvaardigheid	8	
- Enthousiasme	8	
- Gebruik ondersteunende media (is de presentatie verzorgd)	8	
- Contact met het publiek	8	
- Tijd (is het korter dan 10 of langer dan 15 minuten)	8	
<u>Totaal</u>	100	
<u>3. Sterkste punten</u>		
<u>4. Aandachtspunten</u>		

Bijlage 9a. Beoordelingscriteria theoretisch werkstuk

Beoordeling inhoud	Onvoldoende	Voldoende	Goed	Maximale score	Behaalde score
Layout	Er is een grote variatie in lettertype regelafstand, en puntgroottes door het hele werkstuk (0pt)	Het hele werkstuk heeft grotendeels dezelfde lettertype en regelafstand, af en toe een foutje (1-2 pt)	Het hele werkstuk heeft hetzelfde lettertype dezelfde regelafstand, dezelfde puntgrootte (3pt)	3	
Inhoudsopgave	De inhoudsopgave ontbreekt (0pt)	De inhoudsopgave bevat fouten of is te summier (1pt)	De inhoudsopgave is conform bijlage 3 (2pt)	2	
Inleiding	De inleiding bevat slechts één (of geen) van de criteria in de kolom 'goed' (0-1 pt)	De inleiding bevat twee van de criteria in de kolom 'goed' (2-3pt)	De inleiding bevat (1) de motivering van de keuzes (2) een correcte introductie op hoofd- en deelvragen en (3) een correcte beschrijving van de wijze van onderzoek (4-5pt)	5	
Hoofdstukken, deelvragen, onderlinge samenhang, bronverwijzingen	Het PWS hangt als los zand aan elkaar. De hoofdstukken (deelvragen) zijn afzonderlijke werkstukjes zonder onderlinge relatie, de hoofdvraag wordt nauwelijks beantwoord door de deelvragen. Het PWS is (veel) te kort of te lang. Het onderzoek bevat aantoonbaar feitelijke fouten of foutieve aanames, bronverwijzingen ontbreken. (0-1pt)	De hoofd- en deelvragen hebben een logische onderlinge relatie, maar de uitwerking van de deelvragen leiden niet helemaal tot een goede behandeling van de hoofdvraag. Er is niet altijd voldoende nagedacht over de relevantie van bepaalde passages of het gebruik van bronnen. (2-3pt)	Het PWS heeft een goede "flow", de deelvragen hebben een logische onderlinge samenhang en leiden tot een coherent betoog dat de hoofdvraag beantwoordt. Het PWS bevat geen overbodige informatie maar is ook niet te summier. De beweringen zijn gestaafd met de juiste bronverwijzingen. (4-5pt)	5	
Gebruik van vakspecifieke vaardigheden, kwaliteit van het onderzoek	Er zijn geen (of één) vakspecifieke vaardigheden succesvol toegepast die zijn gedefinieerd in de Syllabus Domein A voor het hoofdvak (0-5pt)	Er zijn twee of drie vakspecifieke vaardigheden succesvol toegepast die zijn gedefinieerd in de Syllabus Domein A voor het hoofdvak (5-12pt)	De leerling heeft aantoonbaar minstens vier vakspecifieke vaardigheden succesvol toegepast [gedefinieerd in de Syllabus Domein A voor het hoofdvak] (12-17pt)	5	
Conclusie	De inleiding bevat geen van de criteria in de kolom 'goed' (0pt)	De inleiding bevat één van de criteria in de kolom 'goed' (1-3pt)	De conclusie bevat (1) een beantwoording van de hoofdvraag aan de hand van de deelvragen, (2) een richting voor toekomstig onderzoek op basis van de huidige resultaten (4-5pt)	5	
Taalgebruik	Schrijft onsamenhangend, er is sprake van redelijk wat stijl- en spelfouten en/of het taalgebruik is weinig consistent. (0-1pt)	(Schrijft helder, vertoont weinig stijl- en spelfouten en schrijft in eigen stijl. (2-3pt)	Schrijft helder en fraai, vertoont vrijwel geen stijl- en spelfouten en schrijft in eigen en leesbare stijl. (4-5pt).	5	

NB: Bij constatering van fraude (zie Bijlage) wordt de beoordeling niet ingevuld; de begeleider meldt de fraude bij de Examencommissie.

Bijlage 9b. Beoordelingscriteria praktijkonderzoek

<i>Beoordeling proces</i>	Onvoldoende	Voldoende	Goed	Maximale score	Behaalde score
Verbinding met hoofd en deelvragen	Het product bevat een praktijkonderzoek, maar mist theoretische onderbouwing. De gegevens van het onderzoek worden inconsequent gepresenteerd en onjuiste verbanden worden er gelegd. (0-5pt)	Het product bevat een praktijkonderzoek, het onderzoek is opgesteld vanuit een theoretische onderbouwing. De gegevens van het onderzoek worden inconsequent gepresenteerd en onjuiste verbanden worden er gelegd. (5-10pt)	Het product bevat een praktijkonderzoek, het onderzoek is opgesteld vanuit een theoretische onderbouwing. (10-15pt)	15	
Doe-activiteit	Het activiteit is niet (zelf) uitgevoerd, niet controleerbaar uitgevoerd, of van onvoldoende kwaliteit. Het is niet of nauwelijks vastgelegd hoe het praktisch werk is uitgevoerd en/of er zijn te weinig data verzameld. (0-1pt)	De activiteit is uitgevoerd, maar draagt onvoldoende bij aan de kwaliteit van het eindproduct. Het praktisch werk is reproduceerbaar. Er zijn voldoende data verzameld voor een betrouwbaar resultaat. (2-5pt)	De activiteit is uitgevoerd en draagt aantoonbaar bij tot de kwaliteit van het eindproduct. Het praktisch werk is precies reproduceerbaar. Er zijn ruim voldoende data verzameld voor een betrouwbaar resultaat. (6-7pt)	10	
Product	De betrokkenheid bij het onderzoek was minimaal. De inzet was matig. Er is geen product gemaakt. (0-5pt)	Er is met betrokkenheid gewerkt. De inzet was voldoende. Er is sprake van een product. (5-10pt)	Er is met veel enthousiasme en betrokkenheid gewerkt. Totaal is meer dan som der delen. Er is een eindproduct dat logischerwijs uit het praktijkonderzoek voort is gekomen. (10-15pt)	15	

Bijlage 9c. Beoordelingscriteria Procesbeoordeling

Beoordeling proces					
	Onvoldoende	Voldoende	Goed	Maximale score	Behaalde score
Inzet	De betrokkenheid bij het onderzoek was minimaal. De inzet was matig. (0-1pt)	Er is met betrokkenheid gewerkt. De inzet was voldoende. (2-3pt)	Er is met veel enthousiasme en betrokkenheid gewerkt. Totaal is meer dan som der delen. (4pt)	4	
Begeleiding	Er was veel begeleiding en sturing van de docenten nodig. Het lukte nauwelijks om zelf oplossingen voor problemen te bedenken. De IIn vonden het moeilijk om met kritiek om te gaan. (0-1pt)	Er was een gemiddelde hoeveelheid begeleiding en sturing nodig. Op kritiek werd goed gereageerd. Het reflectief vermogen is nog in ontwikkeling. (2-3pt)	Er was weinig begeleiding nodig. IIn hebben zelf oplossingen gezocht voor problemen. Het reflectief vermogen van de IIn was groot. Op kritiek werd volwassen gereageerd. (4pt)	4	
Logboek	Het logboek laat nauwelijks iets zien van de keuzes die gemaakt zijn. Het logboek is nauwelijks gebruikt in de communicatie met de begeleiders. Er was sprake van één (of geen) van de drie kenmerken die in de kolom 'goed' worden genoemd. (0-1pt)	Het logboek geeft in grote lijnen 'het denken' van de IIn weer. Het logboek is ook ingezet bij de communicatie met de begeleiders. Er was sprake van twee van de drie kenmerken die in de kolom 'goed' worden genoemd. (2pt)	Het logboek geeft inzicht in keuzes en overwegingen; en vormde de basis voor het overleg met de begeleider. Er was sprake van (1) een heldere taakverdeling, (2) een evenwichtige werkverdeling en (3) een goede onderlinge communicatie. (3-4pt)	4	
Evaluatie	De evaluatie geeft een irreëel beeld van de onderlinge samenwerking en de kwaliteit van het werk. De evaluatie is door één groepslid geschreven (of absent) (0-1pt)	De evaluatie komt niet geheel overeen met het beeld dat de docent heeft van de samenwerking en de kwaliteit; Niet alle groepsleden droegen bij aan de evaluatie (2pt)	Alle groepsleden droegen bij aan de evaluatie, die een reëel beeld geeft van "tips en tops". Het oordeel van de begeleider over samenwerking en kwaliteit loopt synchroon met de evaluatie. (3-4pt)	4	
Deadlines	Alle deadlines zijn gemist (0pt)	Sommige deadlines (keuzeformulier, Plan van Aanpak, inleveren concept-hoofdstuk, inleveren concept-PWS, inleveren eindproduct) zijn gehaald, andere niet (2-3pt)	Alle deadlines zijn gehaald (4pt)	4	